



ANTONIO FORCELLINO

MICHELANGELO
NEPOKOJNÝ ŽIVOT



Antonio Forcellino

Michelangelo

Nepokojný život

VYŠEHRAĐ

Questo libro è stato pubblicato con il contributo della
„Commissione Nazionale per la promozione della cultura italiana all'estero“
del Ministero Italiano degli Affari Esteri
e con la collaborazione dell'Istituto Italiano di Cultura di Praga.

Tato kniha vychází s laskavou finanční pomocí
Národní komise na podporu šíření italské kultury v zahraničí
při Ministerstvu zahraničních věcí Italské republiky
a ve spolupráci s Italským kulturním institutem v Praze.



Copyright © 2005 Gius. Laterza Editore & Figli Spa, All rights reserved
Published by arrangement with Marco Vigevani Agenzia Letteraria
Translation © Dr. Karla Korteová, 2012

ISBN 978-80-7429-244-6

OBSAH

Úvod / 11

Mládí

Zapadákov / 19
Velkolepá bezcitná Florencie / 22
Zlobivý učeň / 26
Divuplná zahrada / 31
Poslední pocta Donatellovi / 36

Géniovo jaro

Záchvaty strachu / 43
Povedený žert / 53
Pracovitý umělec / 59
David pro republiku / 66
Michelangelova dílna / 74
Boj o prvenství / 82

Na dvoře Julia II.

Udatný papež / 86
Náramně trpělivý zadavatel / 90
Dobrodružství s klenbou / 97
Krize / 103
Michelangelovy štětce / 108
Vítězství a legenda / 111

Mezi Římem a Florencií

- Ve jménu otce / 115
- Dobré roky / 121
- Nebezpečné ambice / 130
- Usmíření / 134
- Nezdar / 139
- V zajetí osudu / 144

Ve znamení medicejského rodu

- Mezi dvěma ohni / 155
- Politický bankrot / 160
- Na obranu republiky / 170
- Sláva rodu Medicejských / 176

Michelangelovy brýle

- Srdce věčně mladé / 190
- Nebe a země / 197
- Vittoriin dar / 204
- Kacířská víra / 210
- Nový styl / 222
- Dva Mojžíšové / 224

Pavlova kaple

- Pán a jeho sluha / 228
- Emotivní světlo / 230
- Obrácení svatého Pavla / 233
- Nebezpečné novátorství / 238
- Petrův pohled / 243
- Ve stínu cenzury / 249

Konec iluzí

Náboženské motivy /	255
Římská rodina /	260
Nabídky k sňatku /	266
Výstavba chrámu svatého Petra /	269
Loučení s přáteli /	274
Nepřítel Pavel IV. /	280
Zničená Pieta /	282

Poznámky /	293
Ikonografické reference /	311
Jmenný rejstřík /	312

ÚVOD

V pátek 18. února 1564 zemřel v jednom z domů římské čtvrti zvané Macello dei Corvi, Havraní jatka, florentský patricij Michelangelo di Ludovico Buonarroti, „božský“ sochař, malíř a stavitel. Jeho dům nebyl velký, přízemí sestávalo z několika pracovních místností, kuchyně a kovářské dílny, sloužící k výrobě nástrojů, a nahoře byly ložnice.

Pět dnů předtím, o masopustním pondělí, Michelangela pár lidí vidělo, jak kráčí v chladném dešti po cestě bezbarvou předměstskou krajinou – shrbený stařec, celý v černém a bez klobouku. Poznali ho, ale neodvážili se ho oslovit. Zpravili o tom jeho žáka Tiberia Calcagniho, který o něho synovsky pečoval, ale i jemu dalo práci odvést ho domů. Starý pán nechtěl připustit, že by si měl pěkně v klidu odpočinout. Že prý má bolesti, které mu stejně žádný klid nedopřejí. Zkusil se projet na svém milovaném vraníkovi, jako se projížděl vždycky, když bylo příznivé počasí, ale jakmile pochopil, že to tentokrát nedokáže, že už na koni nikdy jezdit nebude, dostal strach. Očekával smrt už celá desetiletí, a přesto se teď, když náhle přišla spolu s tímto mrazivým deštěm, začal bát, stejně jako se jí bojí všichni včetně těch, kdo mají za sebou podobně dlouhý život jako on. Umíral pozvolna, obklopen péčí Daniela da Volterry, dalšího ze svých žáků, první dva dny v křesle u ohniště a potom tři dny v posteli. Skonal při plném vědomí ve chvíli, kdy zvony svolávaly k pátečním nešporám, za přítomnosti Daniela da Volterry, Tommasa Cavalieriho a Diomeda Leoniho.

Čtvrť Macello dei Corvi ležela mezi Forem Romanem a úbočími Kvirinálu. O tehdejší podobě Fora Romana a jeho nejbližšího okolí, na něž Michelangelo ze svého příbytku dohlédl, si můžeme udělat poměrně přesnou představu podle starých kreseb, jejichž autory jsou nejrůznější cestovatelé a badatelé: bylo to nepěstěné prostranství, ze kterého se nořily kostry velkolepých antických památek. Nejslavnější a největší z nich bylo Koloseum, proděravělá hromada travertinu, jejíž základy byly tenkrát ještě ukryté hluboko v zemi a jejíž výklenky, proměněné v jeskyně, skýtaly kdekomu dočasné útočiště. Napůl pohřbené byly i velké vítězné oblouky, pod nimiž se za chladného počasí –

právě takového, jaké panovalo ve dnech, kdy zemřel Michelangelo – krávy a ovce houfně sbíhaly k mramorovým reliéfům oslavujícím věčnou památku římských císařů a v dešti se choulily jedna ke druhé. Nad kamením a staletými stromy, rostoucími kolem dokola, tu čněly taky obrovské sloupy Saturnova chrámu, jehož architráv z bílého mramoru se proti nebi rýsoval jako hotový zázrak.

Nedá se věru říci, že by čtvrt Macello dei Corvi – která k Foru přiléhala ze severu a tvořila vstupní bránu do Říma středověkého a renesančního – tehdy patřila k elegantním částem města. Měla ráz téměř venkovský, zahrady a vinice se tu prolínaly s antickými ruinami, které Michelangelo kdysi, šedesát let předtím, začal pod pečlivým vedením starého Sangalla kreslit a zkoumat hned po svém příjezdu z Florencie. Papežská strategie urbanistického znovuzrození Říma byla už nejméně sto let zaměřená úplně jinam, do míst, kde se řeka Tiber vine mezi Andělským hradem a Tiberským ostrovem. Od konce patnáctého století se tam snažili vzkřísit starověkou architekturu nejlepší italsí stavitelé. Ve srovnání se starými Římany se museli samozřejmě spokojit s daleko menším množstvím peněz, ale dokázali se s tím důvtipně vyrovnat a právě finanční omezení je vlastně motivovalo k větší tvořivosti. Raffael, Bramante, Peruzzi a zástupci slavného rodu Sangallů – znamenití umělci, s nimiž se Michelangelo znal a které jednoho po druhém přežil – zbudovali na tomto území paláce, které jako by skutečně vznikly v antickém starověku. Na nových ulicích, velkoryse navržených tak, aby rázně prořaly bludiště nezdravých uliček, ve kterých se římské obyvatelstvo ve středověku zabarikádovalo, jako když se houf ztroskotanců zabydlí ve vraku obrovského korábu, se nové, bílé stavby, zdobené rustikovým zdívkem a sloupy, vyjímaly nádherně.

V nejbližším sousedství Michelangelova domu se ovšem žádné nové ulice ani paláce nevyskytovaly. Tam se významnějšího urbanistického zásahu dopustil jedině Pavel III., a to tím, že dal zbourat ošklivé chatrče kolem Traianova sloupu, gigantického mramorového stožáru, pokrytého reliéfy znázorňujícími imperátorovy hrdinské činy. Učinil tak proto, aby zapůsobil na císaře Karla V., který si dal roku 1536 v Římě uspořádat triumfální jízdu, poté co v bitvě u Tunisu porazil tureckého admirála. Pavla III. napadlo, že by bylo dobré dát při té příležitosti vyniknout nejstarším římským památkám, protože měl cit pro divadlo – na svou dobu velmi moderní – a byl přesvědčen, že tím na císaře, který se rád opájel kouzlem všelijakých teatrálních slavností, udělá dojem.

Ponecháme-li stranou Traianův sloup, byla čtvrt Macello dei Corvi, mírně řečeno, poměrně nezajímavá. Nízké domy bez dvorků, postavené z materiálu vesměs uloupeného mrtvému starověkému městu, tam stály natěsnané jeden vedle druhého. Na vrstvách římských cihel, rozkradených ze starého zdíva,

spočívaly hrubě opracované kusy viterbského tufu. Otesané bloky travertinu byly bez sebemenšího ohledu na jemné reliéfy, které je zdobily, použity do prahů a dveřních či okenních ráků. A podle toho, odkud tento nekale získaný materiál pocházel (téměř vždycky byla místem jeho původu některá vinice za Aurelianovými hradbami), pokrývala jej místy bleděmodrá, červená nebo fialová omítka.

Michelangelo se v této nuzné čtvrti usadil někdy kolem roku 1510. Tehdy mu papež Julius II. nebo jeho dědicové dali onen dům s dílnou k dispozici, aby tam vytvořil sochy pro chystaný Juliův pomník. Roku 1517 pak z Říma odešel a vrátil se až roku 1533, už jako světoznámý umělec. V následujících letech se mu po stránce ekonomické i společenské dařilo bez přestávky dobře. Přesto se z nepříliš reprezentativního domu, kde ho ještě ke všemu dělila od papežského dvora taková vzdálenost, nikdy nepřemístil jinam. Skutečnost, že zůstal věrný římské periferii, svědčí o tom, že město, ve kterém se vlastně celých třicet let cítil jako florentský vyhnanec, nikdy nemínil přijmout opravdu za své.

Exulantské byly – navzdory věhlasu, který Michelangela obklopoval – rovněž okolnosti jeho smrti. Nemoc, na kterou zemřel, měla krátký průběh a přišla bez výstrahy. Michelangelo se pouhých pár měsíců předtím, počátkem října, spolu se svými věrnými služebníky Antoniem del Francesem a Pierem Luigim da Gaetou jednoho rána dostavil v nejlepší formě ke kostelu Santa Maria sopra Minerva, možná i kvůli mši, ale určitě hlavně proto, aby se ještě jednou podíval na milovaný Panteon, nejzachovalejší antickou budovu, která by sama o sobě stačila jako důkaz toho, k jaké nedostižné kráse dospěli starořímscí stavitelé. Před kostelem ho poznal a uctivě přivítal Florentán Miniato Pitti. Ten ho později vylíčil jako muže, který „chodil shrbený, stěží zvedl hlavu, a doma se přitom stále ještě oháněl dlátem“.¹ Michelangelo, už skoro devadesátiletý, tou dobou stále ještě pracoval – nejenže kreslil, ale taky tesal.

Čtyři měsíce po tomto setkání stařec, který tehdy přijel ke kostelu na koni plný sil, ve svém nuzném domě v Macello dei Corvi zemřel. Nebyl tomu přítomen žádný z jeho příbuzných, pro které se po celý život usilovně činil a shromažďoval úspory, ba ani jeho milovaný synovec Leonardo, který nebyl v Macello dei Corvi vítán, protože Michelangela trápila představa, že čeká jenom na to, aby se mohl po jeho smrti zmocnit jeho bohatství. Leonardo si ovšem mohl být Michelangelovým majetkem jist, neboť zabezpečit rodu Buonarrotiů bohatství a úctu bylo jedním z Michelangelových hlavních životních cílů.

Pozdější historiografie se sice snažila udělat z Michelangela Buonarrotiho slouhu, kterého si velkolepí vládcové ochočili, ale dochovaná svědectví mluví o tom, že se před svou smrtí stihl nesmířitelně znesvářit s celým světem kromě

několika málo obyčejných, neurozených lidí, kterým dovolil, aby se o něho starali, a Tommasa de' Cavalieriho, římského šlechtice, kterého měl příliš rád, než aby ho v posledních dnech svého života nechtěl vidět. Dobová svědectví popisují jeho zápas se smrtí hodinu po hodině, takže romantickým interpretacím dalo potom dost práce obestříit jeho umírání patřičným tajemstvím a velikostí, které jsou nezbytné pro vznik mýtu.

Okolnosti, za nichž zemřel, vypovídají i v Michelangelově případě – stejně jako u řady dalších lidí – o mnohém. Michelangelo nebyl na smrt připravený, jako na ni ostatně nikdy není zcela připraven nikdo, a své blízké prosil jako dítě, aby ho nenechávali ani na chvilku o samotě. Ale jakmile smrt vešla do jeho skromného domu, okamžitě zjistila, že jeho slabinou je ještě něco jiného: totiž chamtivost, která ho provázela po celý život. Pod postelí měl hromadu zlatáků, za něž by si byl klidně mohl koupit honosný palác. Nevěřil nikomu, ani bankám. Neustále se bál, že má v patách jen samé šejdiře a podvodníky. Žil jako chudák, a přitom v dřevěné truhle pod postelí hromadil peníze. Člověk jako on, těšící se už zaživa zbožné úctě, měl svému obecenstvu namísto smutného pomalého umírání vyděšeného nemocného starce, zoufale připoutaného k životu až do posledních okamžiků, možná raději darovat smrt jinou.

Takovou smrt by ovšem byli do svých chvalo zpěvů hbitě zahrnuli nejlepší florentští intelektuálové Giorgio Vasari a Vincenzio Borghini, akademici, jejichž úkolem bylo budovat veřejnou prestiž florentského vévody Cosima I. Jakmile se ti dva dozvěděli, že Michelangelo zemřel, ihned se jali jeho smrt měnit a zbavovat ji veškerých vrásek a trhlin, aby mohli starého mistra vydat napospas rodící se florentské mytologii a podpořit dalekosáhlé politické plány Medicejských. Cosimo I. zdědil vévodství poté, co byl zavražděn jeho krvelačný bratranec Alessandro, a chatrný stav, ve kterém se tehdy nalézalo, ho přivedl k myšlence, že jedním ze způsobů, jak své panství zabezpečit a hlavně jak se usmířit s uprchlými republikány, jejichž bohatství a inteligenci tuze potřeboval, je posílení společenské a kulturní identity všech Florentánů. Michelangelo měl v této strategii hrát nejvýznamnější úlohu, protože navzdory všemožným bankéřům a ctižádostivcům, kteří se snažili spojit s Florencií své jméno, byl v pravém slova smyslu symbolem florentského talentu právě on, světoznámý a nejmilovanější syn florentského vévodství.

Dokud žil, nechtěl Michelangelo, zarputilý republikán, ani slyšet o tom, že by snad měl Cosimovy záměry nějak podpořit. Navzdory vévodovu přání se do Florencie nehodlal už nikdy vrátit a umělecky k ní rozhodně nebyl nijak štědrý. Přinejmenším do roku 1547, kdy zemřel francouzský král František I., dokonce doufal, že se Florencie ještě za jeho života Medicejských zbaví, ačkoli k takové naději neměl žádný rozumný důvod. Potom odevzdaně zaujal postoj

alespoň do té míry uctivý, aby nevystavil nebezpečí své dědice a svůj majetek, který ve Florencii a v jejím okolí nashromáždil. Naproti tomu Vasari – možná i proto, že k Michelangelovi a k jeho „toskánství“ choval skutečný respekt, ale určitě zejména proto, aby vyhověl vévodovi – věnoval Cosimovým plánům mnoho sil. Ustavičně Michelangelovi předkládal nejrůznější lákavé nabídky a hlavně mu dával k úvaze, jaké výhody by to či ono mohlo mít pro jeho příbuzné, protože věděl, jak je Michelangelo takovým argumentům přístupný. Ale všechny snahy byly marné. Michelangelo se oháněl tím, že musí nejprve dokončit práce v chrámu svatého Petra, což byl úkol, jímž se opravdu cítil povinován samotnému Bohu. A nechtěl se hnout z Říma ani poté, co se stal z Giana Pietra Carafy papež Pavel IV. a Michelangelův život se rázem ocitl v ohrožení. O Michelangelově sveřepé nevráživosti vůči vévodovi i papeži svědčí, že dal těsně před smrtí zničit většinu svých kreseb. Přesněji řečeno, dal je spálit: dal hodit do ohně papíry, za něž by byl Cosimo I. dal cokoliv. Však se taky vznešený vévoda ohledně Michelangelova rozhodnutí vyjádřil patřičně zlostně: „Velice nás mrzí, že po sobě nezanechal ani jednu kresbu, a jejich spálení pokládáme za čin, který se nesrovnává s jeho velikostí.“²

Jakmile byl ovšem starý svéhlavý Michelangelo po smrti, nemohl se už požadavkům a záměrům mocných, kteří si ho toužili podrobit živého či mrtvého, on ani nikdo jiný stavět do cesty. S Michelangelovými tělesnými ostatky i s jeho památkou si teď mohli dělat, co chtěli. Konečně se jim naskytlá příležitost, na kterou čekali. Sotva se cynický Vincenzio Borghini dozvěděl, že Michelangelo umírá, ihned mu došlo, že by jeho smrt mohla výborně posloužit k vylepšení toho, co bychom dnes označili jako *image* florentských akademických kruhů a Cosima I., jejich patrona. „Uvažte, co Vám říkám: zlovůle některých lidí žárlících na cizí schopnosti může dát vzniknout věcem, které nakonec zjednájí větší slávu tomu, kdo je vykoná, nežli tomu, kvůli komu budou vykonány. Jak jsem tedy řekl, Vy si to teď trochu promyslíte. Stačí, abych uvedl jisté věci do pohybu, a Vy je pak už sám dovedete ke konci.“³ Borghinimu bylo až příliš jasné, jaké výhody by s sebou nesl státní pohřeb: Cosimo se předvede jako osvícený panovník, který oceňuje lidský um, štědrě jej podporuje a uznává hodnotu svých „synů“. Jak by potom bylo možno vinit takového muže z tyranství? Jak by bylo možno zpochybňovat poctivé základy toskánského – to jest medicejského – státu? Ti, kdo odtamtud odešli do exilu, neměli čím čelit propagandě, která teď mohla ve svůj prospěch využít jeden z nejuctívanějších symbolů celého šestnáctého století. A aby to všechno bylo ještě působivější, smuteční řeč měl pronést Benedetto Varchi, vlivný uprchlý republikán, který se ovšem dvacet let před Michelangelovou smrtí do Florencie vrátil – učinil tak na nátlak samotného Cosima,

který tím tehdy zahájil novou politiku, hlásající obnovu svornosti a uzavření míru se zástupci republikánské opozice (přinejmenším s těmi, jež nedal najatými vrahy pozabíjet).

Ale bylo nutno jednat rychle. Michelangelovými ostatky se totiž chtěli ozdobit i jiní mocnáři, především římský papežský stolec, který jeho dílo ke svému prospěchu vytrvale využíval už plných třicet let. Hned v sobotu ráno, jakmile se zpráva o Michelangelově smrti roznesla, se do jeho domu v Macello dei Corvi přičlenila komise římského místodržitele Alessandra Pallantieriho. Její členové měli pořídit soupis všech věcí, které tam najdou – jako kdyby zemřel sám papež nebo nějaký král. Jejich skutečné úmysly vyšly ovšem záhy najevo: když přijel do Říma umělcův synovec a zákonný dědic, milovaný Leonardo, začali mu vyhrožovat a drze mu sdělili, že se musí spokojit s Michelangelovými penězi, tedy s onou truhlou, která obsahovala deset tisíc dukátů a kterou Michelangelo prostoduše opatroval doma. Po Michelangelových dílech – několika kresbách a třech nedokončených skulpturách – nebylo v tu chvíli v domě už ani stopy. Pokladem nedozírné ceny byly přitom právě plody jeho práce, ale strážce dostaly příkaz je všechny odnést.

Leonardo pochopil, že Cosimovi I., svému pánovi, prokáže nejlepší službu, když přiveze do Florencie alespoň strýcovo tělo. Zima byla toho roku naštěstí velmi mrazivá a mrtvola byla pořád ještě v dobrém stavu. Leonardo ji za svítání tajně vynesl z kostela Santi Apostoli, kam byla dočasně uložena, naložil ji na vůz používaný k přepravě zboží a po třech dnech s ní dorazil do Florencie. Cosimo, Vasari a Borghini se jeho příjezd snažili utajit, aby věci udrželi pokud možno pod kontrolou, protože Michelangelo byl vlastně nejznámějším symbolem republikánství a republikánská opozice nebyla ve Florencii nikdy zcela poražena. Zpráva o převozu Michelangelova těla se však brzy rozšířila po celém městě. Umělci a po nich i ostatní obyvatelé, v první řadě republikáni, utvořili v noci průvod a vzdávali Michelangelovi úctu, jako by byl svatý. Ulicemi mlčky procházely tisíce plačících lidí v obnošených černých suknicích a ošuntělých vestách, přesně takových, jaké svědomitá komise našla v Michelangelově skříni. Spontánním rozloučením, jakým nikdy nepoctili nikoho jiného, mu Florentáné opláceli bezmeznou lásku, kterou choval k jejich městu po celý život a za niž zaplatil vyhnanstvím.

Pak přišel na řadu státní pohřeb ve Svatém Vavřinci, rodinném kostele Medicejských. Ti si teď mohli konečně přivlastnit Michelangelovu slávu, podobně jako se zmocnili soch, které jim nechtěl zaživa věnovat. V jeho florentském domě totiž zůstala torza *Otroků* a socha *Vítězství*, které byly určeny pro pomník Julia II. Bylo zcela přirozené vyzdobit Michelangelův náhrobek právě jimi, ale Vasariho okamžitě napadlo, že k tomu účelu může místo nich

posloužit poničená *Pieta*, kterou Michelangelo daroval Francescovi Bandinimu, a že by zmíněné sochy mohl dostat Cosimo. Vstřícný Michelangelův synovec Leonardo byl s tímto plánem seznámen hned po umělcově smrti a Vasari od svého záměru neustoupil ani poté, co Bandiniho syn odmítl *Pietu* vydat. Dopustit se zrady vůči Michelangelovi bylo přece jen snazší nežli zklamat Cosima I. Vasari byl tedy rozhodnut, že sochy na náhrobku vymění za jiné, a pověřil pár mladých sochařů z Akademie zhotovením skulptur tak ošklivých, že jsou dodnes urážkou Michelangelovy památky. Cosimovo vévodství mělo konečně svého hrdinu a hrdinovy sochy připadly vévodovi.

Taky v Římě se mnoha lidem ulevilo. Karel Boromejský mohl neprodleně nařídit, aby se nahé postavy *Posledního soudu* zahalily do příšerných trenýrek, a už roku 1565 byl jeho příkaz splněn. Michelangelova smrt mimo jiné znamenala, že odešel jeden z posledních reprezentantů takzvaných spirituálů, skupiny, která se v předchozích letech odvážně snažila zvažovat, zda by mohly katolictví a protestantská reformace dojít ke smíru. Víra, kterou Michelangelo prostřednictvím mramoru a malířských štětců demonstroval v samém srdci křesťanského světa, měla svůj původ právě v heretickém učení spirituálů, ale teď, když zemřel, si ho mohla oficiální církev klidně začít obratně přisvojovat. Úpravou „nejnecudnějších“ nahých těl *Posledního soudu* nebyl pověřen nikdo jiný než Daniele da Volterra. Ostatní Michelangelova díla, například fresky v Pavlově kapli, se dala někdy poopravit ještě rafinovaněji, třeba tak, že byla doplněna o další, návodné malby, které měly interpretaci maleb Michelangelových – jejichž myšlenkový obsah nemá s tridentskou ortodoxií nic společného – patřičně usměrnit.

Během následujících let a staletí michelangelovský mýtus dále rostl a při tom se nejednou stal předmětem manipulace. Když umělcův prasnovec Michelangelo mladší (1568–1647) připravoval do tisku Michelangelovy sonety, pro jistotu v nich změnil mužské koncovky na ženské, aby sňal z prastrýce znepokojivé dohady, že jeho verše byly plodem vášnivé homosexuální lásky. K manipulaci se nezdráhala přikročit ani nejmocnější novodobá továrna na sny a v podání neodolatelného Charltona Hestona nám Hollywood předložil Michelangela zamilovaného do ženy, kterou ve skutečnosti vůbec neznal.

Michelangelo je dnes postava, kterou pro samé světlo, jež ji obklopuje, už ani nevidíme: světlo, kterým je obestřena, nám zakrývá nejen samotného Michelangela, ale i jeho dílo. Vždyť i jeho nejznámější socha, socha *Mojžíše*, musela být nejprve restaurována a podrobena analýze, aby se konečně přišlo na to, co mohlo oko méně oslepené všemožnými předsudky vidět už dávno a o čem taky vypráví jeden důležitý písemný dokument, totiž že ji Michelangelo v pokročilém věku a v pokročilém tvaru, krátce před dokončením, zcela

předělal. Teprve zpřístupnění archivů – a historické bádání Adriana Prosperiho a Massima Firpa – dokázalo objasnit, v jakých podivných podmínkách Michelangelo na sklonku života tvořil. A teprve skvělé restaurační práce, zejména ty, které proběhly pod vedením Gianluigiho Colalucciho v Sixtinské kapli, umožnily vrátit se nazpátek, přiblížit se ke tvůrci, který míchá maltu a barvy, otesává mramor a tužkou pokresluje jeden papír za druhým, a alespoň zčásti ho oddělit od mýtu, v němž byl dosud uvězněn. Giovanni Poggi a Paola Barocchiová vědecky zpracovali nesmírnou spoustu písemných dokladů, které byly postupně shromažďovány už od poloviny devatenáctého století a jejichž počet se nedávno rozrostl díky znamenité studii Raba Hatfielda, zabývající se Michelangelovými účty. Na jejich základě je možno přezkoumat, mnohdy velmi nelítostně, celou řadu událostí, které se Michelangelo ve verzích, jež předkládal svým životopiscům, snažil všelijak uhladit. V polovině minulého století vydal Charles de Tolnay katalog Michelangelových děl, Michael Hirst potom sestavil katalog jeho kreseb a v tisících odborných článků je dnes rok co rok úspěšně podrobována analýze Michelangelova tvorba i jednotlivé momenty jeho života.

Celé toto badatelské úsilí už samo svědčí o tom, jak velký je o Michelangela zájem a kolik rozmanitých svědectví se o něm nahromadilo. Novodobá zkoumání, pro jeho bližší poznání nezbytná a zcela zásadní, vedla sice v minulém století k novým interpretacím, založeným na nesčetném množství dokladů, ale jeho dílo vlastně zpřístupnila jenom znalcům. Tato kniha uvádí hmotné doklady – tedy způsob, jakým Michelangelo maloval a sochal – do souvislosti s doklady písemnými. Informace, které vyplynuly z nejnovějšího bádání, konfrontuje s jednotlivými Michelangelovými díly; v těch ovšem vidí nejen „umění“, ale i konkrétní finanční a technologické počiny, do nichž Michelangelo fyzicky vkládal všechno svoje lidství.

Poté co byly velkolepě restaurovány malby v Sixtinské kapli a náhrodek Julia II., máme dnes k dispozici nové poznatky, na jejichž základě můžeme Michelangela konečně interpretovat v jeho úplnosti: poznatky, které nám mohou pomoci zbořit michelangelovský mýtus a dostat se blíž nejen k božskému umělci, ale i k trpícímu člověku, jímž skutečný Michelangelo byl. Výsledky jsou překvapivé. Na jedné straně zjistíme, že Michelangelo onen mýtus sám vyvrací. Na straně druhé nám bude jeho umění nakonec připadat ještě velebnější, a to právě proto, že vyrostlo z bídy, ze střetů a z útrap provázejících obyčejný život plný namáhavé práce. Tento rozpor, pouze zdánlivý, nemohla minulá staletí akceptovat, ale naše doba jej zná velmi dobře. Jistě i proto nás dodnes Michelangelo fascinuje jako jeden z nejmodernějších umělců, kteří kdy žili.

Mládí

Zapadákov

Do rozbřesku zbývaly ještě předlouhé čtyři hodiny. Domek stál na skalnatém pahorku a bylo z něho vidět lesy, sužované zimním mrazem. Na severní straně, kde zdi kopírovaly okraj svahu, nebylo ani jedno okno, aby dovnitř nepronikal studený vítr. Zato ve zdi obrácené směrem ke středu městečka byla v prvním patře okna tři a za nimi tři místnůstky, kde teď pobíhaly služky a kam se utekl pan Ludovico, jehož se postupně zmocňovala čím dál větší úzkost.

Ani mohutné zdi, zbudované z šedé jílovité horniny vydrolené z horského úbočí, nedokázaly ztlumit křik jeho manželky, která se mu právě chystala porodit druhého syna. V Ludovikovi, který tato muka už jednou zažil, budila obavy nejen skutečnost, že tu jsou odříznuti od světa a že jim sem nahoru nemá kdo přijít na pomoc. Myslel teď hlavně na to, jak jeho žena před šesti měsíci, když se do tohoto Bohem zapomenutého kraje stěhovali, spadla z koně. Přestože tehdy byla ve třetím měsíci těhotenství, přestože cesta byla únavná a dalo se čekat, že v místě, kam nejspíš žádný lékař nikdy nevstročil, bude porod riskantní, musel Ludovico, pokud se chtěl zachránit před bídou, starostenský úřad v nejbezvýznamnější florentské obci chtít nechtě přijmout. Plat byl směšně nízký, za půl roku práce pouhých pět set lir, od kterých bylo ještě zapotřebí odečíst mzdu pro dva notáře, tři sloužící a jednoho člověka, který se měl starat o koně. Ale co se dalo dělat? V žádné z bohatých obcí, kde plat činil až tři tisíce lir, by mu starostování jistě nikdo nenabídl. Ludovico už klesl na samé dno společenského žebříčku – zchudl natolik, že to začínalo ohrožovat důstojnost jeho rodiny, a jak tak pozvolna splýval se sociálně bezvýznamnou masou řemeslníků, nádeníků a umělců, neměl daleko k tomu, aby nakonec přišel o občanské výsady.

Dávno minuly časy, kdy se přede dvěma staletími mohla jeho rodina mezi florentskými patricijí honosit významným postavením a kdy se stal Simone di Buonarroti, jeden z Ludovikových předků, členem Rady moudrých. Dávno

minuly i časy, kdy jeho dědeček, obchodník s vlnou a směnárník, věnoval na obecní účely velkou sumu peněz a byl zvolen do nejvyšších veřejných funkcí. Bohužel zemřel roku 1405 ve věku pouhých padesáti let a šťastnou hvězdu rodu Buonarrotiů si vzal s sebou do hrobu. Potom už to nestálo za nic: od dob Ludovikova otce Leonarda začali Buonarrotiové upadat. Leonarda tížilo věno, které musel nashromáždit pro dcery, nestíhal platit daně a jeho situace se stále zhoršovala. A tak byl tenkrát nucen už on – stejně jako o dvacet let později jeho syn – přijmout toto bezvýznamné starostenství a vzal sem s sebou i děti. Nejspíš právě proto tu funkci přijal po letech i Ludovico. Tento zapadlý kout mu byl svým způsobem blízký a zřejmě i milejší než nějaká neméně zpustlá tvrz, kterou by ještě ke všemu neznal z dětství. Jenže manželka byla těhotná, cesta tuze dlouhá a ten pád z koně mohl mít pro dítě kdovíjaké následky... A do úsvitu zbývaly ještě čtyři hodiny.

Najednou ženin křik zesílil, potom rázem ustal a místo něho zazněl vítězný pláč chlapečka, který se na tomto nehostinném nepřístupném kopci dokázal zdárně narodit a vypadal zdravě. Městečko, které si zvolil ke svému příchodu na svět, se jmenovalo Caprese a od onoho rána zaujímá důležité místo v geografické paměti světa. Chlapeček dostal jméno Michelangelo, věnoval se malířství, sochařství a architektuře a stal se nejznámějším umělcem své doby. Mezi velkolepými městy, na jejichž pozadí se odvíjel jeho předlouhý život a z nichž nejvýznamnější byla Florencie a Řím, zůstal tento zapadákov, ležící v jednom z apeninských údolí, místem, jež může víc než které jiné vyprávět o Michelangelově prudké, nedůtklivé povaze, přestože jej Michelangelo opustil pouhých pár měsíců po svém narození.

Dnem, který takto Ludovika konečně zbavil úzkosti, byl 6. březen 1475, ale pro Florentány – kteří se řídili kalendářem, podle něhož rok tradičně začínal až svátkem Početí Páně, tedy 25. března – se tehdy psal teprve rok 1474. Rozdíl mezi těmito dvěma daty Ludovico pečlivě zaznamenal: „Dnes, dne 6. března 1474, se mi narodil syn – dal jsem mu jméno Michelagnolo a na svět přišel v pondělí ráno mezi čtvrtou a pátou hodinou. (...) Podle florentského kalendáře, začínajícího svátkem Početí Páně, spadá letošní 6. březen do roku 1474, kdežto podle kalendáře římského, který začíná výročím Kristova narození, patří do roku 1475.“¹

Noc, která Michelangela na světě přivítala, dala na obloze vyjít hvězdám, jež našťastí nedbaly o to, jestli se italské státečky kromě mnoha jiných věcí vzájemně liší i svými chronologickými systémy. V Římě se psal 6. březen 1475, ve Florencii 6. březen 1474 a planety Merkur a Venuše na nebi právě vstupovaly do druhého domu Jupiterova – určily tím Michelangelovi osud silně poznamenaný smyslností, byť šlo o smyslnost, kterou sice všemi mož-

JMENNÝ REJSTŘÍK

- Acidini Luchinat, C. 294
Ackerman, J. 309
Agnese da Montefeltro 204
Agnolo di Donnino 103
Agostino di Duccio 66
Alamanni, Luigi 305
Alberti, Leon Battista 31
Alberti, Michele degli 293
Albertini, F. 113, 300
Albertini, R. von 302, 305
Aldrovandi, Francesco 48, 53
Alexandr VI. (Rodrigo Borgia), papež
58, 65, 86, 88
Amante, Bruto 305
Ammannati, Bartolomeo 275
Andrea della Robbia 72
Andrea della Stufa 66
Antonio da Pontassieve 121
Antonio del Francese 13, 277, 289
Arborino, Antonio 309
Archinto, monsignor 309
Argan, Giulio Carlo 309
Avalos, Ferrante Francesco d' 204
- Baccellino da Settignano 66
Baccio d'Agnolo 135, 136
Baglioni, Malatesta 173
Baie, Lazare de 174
Balducci, rodina 58
Bandinelli, Baccio 221
Bandini, Francesco 17, 259, 263, 286,
289, 310
Barbarossa 203
Bardeschi Ciulich, L. 299, 307, 309,
310
- Barocchi, Paola 18, 294, 295, 299, 300,
307, 310
Baumgart, F. 308, 310
Beatrizet, Nicolas 240, 245
Beccadelli, Ludovico 207, 278, 310
Bembo, Pietro 205, 250, 251
Benedetto da Rovezzano 297
Benetti, C. 298
Benti, Donato 140
Bentivoglio, rodina 44, 48
Bentivoglio, Francesca 48
Bernini, Gian Lorenzo 211
Berto da Filicaia 303
Bertoldo di Giovanni 35, 37, 42
Biagetti, B. 308, 310
Bilhères-Lagraulas, Jean de 59, 60
Billi, Antonio 113, 300
Bini, Bernardo 301, 302, 304
Bini, Giovanni Francesco 253
Boleynová, Anna 207
Bourbon, de, velitel 168
Borgherini, Francesco 129
Borghese, Camillo, viz Pavel V.
Borghini, Vincenzio 14–16, 293
Borgia, rodina 65
Borgia, Cesare 36, 65, 72, 86, 87
Borgia, Lucrezia 65
Boromejský, Karel 17
Borromini, Francesco 211
Botticelli (Sandro di Mariano Filipepi)
72
Bramante, Donato 12, 89, 91, 94, 97,
99, 102, 271, 272
Brucioli, Antonio 161, 174, 239, 305,
308

- Bruegel, Pieter 59
 Brunelleschi, Filippo 21, 23, 27, 33, 67,
 135, 169, 173, 176, 256
 Buffalmacco, Buonamico (Buonamico di
 Martino da Firenze) 199
 Bugiardini, Giuliano 99, 103, 108, 188,
 305
 Buonarrota, Simone di 19
 Buonarroti, rodina 19, 20, 26, 27, 53,
 65, 96, 120, 173, 197, 260, 266, 277,
 290
 Buonarroti, Buonarroto 26, 95, 96, 111,
 119, 141, 172, 197, 261, 300, 303
 Buonarroti, Francesca 197, 172, 267
 Buonarroti, Francesco 111
 Buonarroti, Giovan Simone 26, 119,
 120, 145, 260
 Buonarroti, Gismondo 145, 260, 281
 Buonarroti, Leonardo, Ludovikův otec
 20
 Buonarroti, Leonardo, Michelangelův
 synovec 13, 16, 17, 172, 173,
 260–263, 266, 267, 275–277, 293,
 297, 309, 310
 Buonarroti, Ludovico 19, 20, 21, 27, 29,
 44, 58, 60, 66, 111, 118, 120, 145,
 146, 172, 294, 296, 299–301, 303,
 305
 Buonarroti, Michelangelo, Michelangelův
 prasnovec 277
 Buonarroti, Michelangelo mladší, Miche-
 langelův prasnovec 17
 Buonarroti Sigismondo 26
 Buoninsegni, Domenico 136, 141, 143,
 303
 Buschbell, G. 309
 Busini, Giovanni Battista 304

 Cadogan, J. K. 294
 Cagione, Leonardo 137
 Caglioti, F. 297
 Calcagni, Tiberio 11
 Campagnola, Domenico 234
 Campi, E. 305, 306, 308
 Canova, Antonio 226

 Caponetto, S. 307
 Capponi, Niccolò 170, 172, 305, 313
 Caracciolo, Antonio 208, 306
 Carafa, Giampietro, viz Pavel IV.
 Caravaggio (Michelangelo Merisi) 232
 Carducci, Francesco 170, 172
 Carnesecchi, Pietro 206
 Cassandra, Michelangelova teta 111,
 119, 145
 Cavalieri, Sofonisba 188
 Cavalieri, Tommaso de' 11, 14, 188,
 191–193, 305, 306, 310
 Cellini, Benvenuto 109, 110, 157, 228,
 229, 263, 300, 303, 307
 Cesare di Casteldurante 277
 Cimabue (Cenni di Pepo) 246
 Colalucci, Gianluigi 18, 299
 Colonna, rodina 167, 204
 Colonna, Fabrizio 204
 Colonna, Prospero 204
 Colonna, Vespasiano 206
 Colonna, Vittoria 189, 201, 204–210,
 213, 214, 221, 222, 239, 246–248,
 255, 256, 259, 260, 263, 270, 278,
 282, 283, 289, 305–308, 310
 Colonnelli, Cornelia 308
 Condivi, Ascanio 30, 38, 48, 57, 58, 93,
 94, 255, 256, 275, 276, 279, 280, 294,
 295, 297, 310
 Contardi, B. 309
 Contarini, Gasparo 207
 Coppalati, Fabio 270, 309
 Corsini, Alessandro 175, 305
 Corsini, Rinaldo 174
 Corti, G. 303–306
 Costabili, Beltrando 298

 D'Achiardi, P. 308
 Daniele da Volterra 11, 17, 286, 293,
 310
 Dante Alighieri 53, 199, 263, 279, 290,
 309
 Della Rovere, rodina 131, 133, 135,
 136, 147, 157, 159, 160, 196, 210,
 212, 230

- Della Rovere, Francesco Maria 130, 131,
 132, 143, 144, 157, 160, 167, 169,
 184, 212, 213
 Della Rovere, Giovanna Feltria 105
 Della Rovere, Giuliano, viz Julius II.
 Della Rovere Guidobaldo 213, 225
 Della Rovere, Leonardo Grosso, kardinál
 129, 142, 302
 Del Monte, Giovanni Maria de' Ciocchi,
 viz Julius III.
 de Luca, Giuseppe 306
 Desiderio da Settignano 22
 Dolce, Ludovico 250
 Donatello (Donato di Niccolò di Betto
 Bardi) 35–42, 72, 256
 Donati, Manno 84
 Doni, Agnolo 76, 297
 Draper, J. D. 294
 Dunkerton, J. 295, 296

 Egidio da Viterbo 91, 100
 Echinger-Maurach, C. 301
 Elam, C. 294, 295
 Este, Alfonso d' 112, 136, 275
 Este, Ercole d' 65
 Este, Isabella d' 112, 116, 300, 302
 Eudoxia 225

 Falletti, F. 296
 Farnese, rodina 196, 268, 274
 Farnese, Alessandro, viz Pavel III.
 Farnese, Costanza 196
 Farnese, Pierluigi 196, 212, 267, 268,
 309
 Fattucci, Giovanni Francesco 96, 159,
 160, 262, 303–305
 Federigo da Carpi, lékař 293
 Federigo da Montefeltro 144
 Ferino Pagden, S. 306
 Ferratino, Bartolomeo 309
 Ferrero, E. 306
 Figiovanni, Giovanni Battista 155, 156,
 176, 303–305
 Fileti Mazza, M. 297
 Filip II. Habsburský, španělský král 279,
 281

 Fioretta, matka Giulia de' Mediciho 136
 Firpo, Massimo 18
 Flaminio, Marcantonio 206, 207, 209,
 256
 Foix, Odet de 143
 Forcellino, Antonio 299, 307
 Forcellino, M. 301, 307
 František I., francouzský král 14, 159,
 174, 204, 262
 Freud, Sigmund 227
 Frey, K. 293, 294, 296, 297, 300, 307,
 310
 Frizzi, Federico 128
 Frommel, Ch. L.
 Frundsberg, Georg von 294, 298, 299,
 301
 Fuggerové, bankéři 269

 Gaddi, Niccolò 308
 Gaddi, Taddeo 27
 Gaurico, Pomponio 64
 Gaye, G. 296–299, 305
 Gheri, Cosimo 306
 Ghiberti, Lorenzo 27, 33, 38
 Ghirlandaiové, bratři 27, 29, 30, 37, 58,
 98, 294
 Ghirlandaio, Davide 79
 Ghirlandaio, Domenico 27, 30, 97, 294
 Ghirlandaio, Ridolfo 29
 Ghirlandaio, Tomaso 27
 Giannotti, Donato 161, 263, 276, 279,
 309
 Gilio, Andrea 234, 250
 Ginzburg, C. 307
 Giotto 27, 30, 33, 98, 114, 198, 199,
 246, 247
 Giovanbattista della Palla 53, 161, 174,
 175
 Giovanni da Reggio 146
 Giovanni da Romena 301
 Giovansimone, Urbinův syn 276
 Giovio, Paolo 250
 Giulio Romano 259
 Giunti, Lucantonio 305
 Gondi, Piero 304

- Gonzaga, Eleonora 213, 221
 Gonzaga, Elisabetta 129, 131, 302
 Gonzaga, Ercole, kardinál 204, 213,
 221, 225, 259, 283, 307, 309
 Gonzaga, Federico 136, 143
 Gonzaga, Ferrante 268
 Gonzaga, Giulia 193, 206, 208, 305
 Gotti, A. 294, 296, 308
 Gozzoli, Benozzo 35
 Granacci, Francesco 72, 99, 103, 108
 Grassis, Paris de 299, 300
 Grossino, tajemník Alfonsa d'Esteho 112
 Gualteruzzi 306
 Guicciardini, Francesco 47, 116, 130,
 131, 159, 167, 168, 294, 295, 304
 Guicciardini, Michele 197
 Guicciardini, Rinieri 295
- Hadrián VI. (Adriaan Florensz
 z Utrechtu), papež 88, 146, 156–158
 Hatfield, Rab 18, 294, 296, 298, 300,
 301, 304
 Hemmer, P. 308
 Henry, T. 300
 Heston, Charlton 17
 Hirst, Michael 18, 295, 296, 306
 Hollanda, Francisco de 201, 205
 Homér 31, 90
- Iacobus de Voragine 246
 Iacopo di Sandro 99, 205
 Inglese, G. 295
- Jacopo del Duca 293
 Jan Křtitel, svatý 198
 Jindřich z Valois 191
 Jindřich VIII., anglický král 207
 Josef, svatý 76
 Julius II. (Giuliano Della Rovere), papež
 13, 16, 18, 71, 86–114,
 115, 117–119, 121, 129, 130, 133,
 135, 136, 139, 141–143, 147, 154,
 157, 159, 160, 188, 191, 204, 210,
 212, 214–222, 224, 229, 239, 270,
 271, 279, 289, 298, 300–302, 304,
 307
- Julius III. (Giovanni Maria de' Ciocchi
 Del Monte), papež 88, 253, 274,
 275, 277, 279
 Jung, E.-M. 310
- Kardi, Jafredus 298
 Karel V., císař 173, 203, 212
 Klement VII. (Giulio de' Medici), papež
 88, 157–160, 162, 167, 168, 173,
 176, 186, 188, 190–192, 196, 204,
 206
- Landucci, Luca 26, 294, 295, 299
 Leonardi, C. 307, 308
 Leonardo da Vinci 72, 81–85, 95, 99,
 170, 289, 304
 Leoni, Diomede 11
 Lev X. (Giovanni de' Medici), papež
 58, 88, 115, 116, 118, 129–131,
 135–137, 141, 143, 144, 146, 147,
 155–159, 167, 184, 269, 271, 275
- Ligorio, Pirro 281
 Lippi, Filippino 72, 244, 246
 Lisi, C. 308, 315
 Loach Bramanti, K. 300, 310
 Lorenzo di Credi 72
 Luigi del Riccio 261, 263, 267, 268,
 278, 309
 Luther, Martin 269
 Luzio, A. 302
- Machiavelli, Niccolò 47, 117, 13, 134,
 160, 161, 170, 295
 Maier, B. 300
 Malenotti, Sebastiano 282, 310
 Mancinelli, F. 299
 Mancusi Ungaro, H. R. 297
 Manfredi, Astorre 65
 Manfredi, Galeotto 65
 Marie Tudorovna, anglická královna
 278, 279, 281
 Mariottini, Lorenzo 310
 Martini, Francesco di Giorgio 170
 Masaccio (Tommaso di Giovanni di Mone
 Cassai) 30, 114
 Mascheroni, rodina obchodníků 75, 297

- Maxmilián I., císař 65
Mayer, T. F. 308
Mayr, G. 306
Medici, rodina 14, 16, 27, 31, 32, 35,
36, 43, 44, 46, 48, 54, 55, 58, 73,
115–118, 130, 131, 133, 135, 137,
138, 142, 144, 155–158, 160–162,
167–170, 173, 175, 176–190, 305
Medici, Alessandro de' 14, 158, 169,
175, 191, 263
Medici, Caterina de' 191, 275
Medici, Cosimo de', starší 32, 135
Medici, Cosimo I. de' 14–17, 58, 72,
73, 228, 255, 262, 263, 275, 281, 293,
309
Medici, Giovanni de', viz Lev X.
Medici, Giuliano de', bratr Lorenza Nád-
herného 26, 32, 130, 155, 300
Medici, Giuliano de', nemourský vévoda
115, 116, 155, 162, 176, 183, 184,
188
Medici, Giulio de', viz Klement VII.
Medici, Ippolito de' 193, 169, 192, 193,
206
Medici, Lorenzino di Pierfrancesco de',
mladší 263
Medici, Lorenzo de', zvaný Nádherný
26, 30–33, 35–37, 43–46, 48, 131,
134, 135, 146, 155, 174, 295
Medici, Lorenzo de', urbinský vévoda,
vnuk Lorenza Nádherného 131, 143,
144, 155, 162, 176, 183, 184, 186
Medici, Lorenzo di Pierfrancesco de', starší
54, 56, 295
Medici, Piero de', il Gottoso 32
Medici, Piero de', syn Lorenza Nádher-
ného 43–48, 53, 58, 65
Melegghino, Jacopo 196, 306
Merenda, Apollonio 207
Michelangelo, Urbinův syn 276
Michelozzi, Michelozzo 23, 35
Michi, Giovanni 107, 299, 300
Milanesi, Gaetano 296, 297, 300,
302–305
Mini, Antonio 174, 187, 197, 228
Mini, Giovan Battista 187, 305
Modesti, J. 300
Montevecchi, A. 294, 295
Montorsoli, Angelo 185, 188, 191
Morone, Giovanni, kardinál 207, 208,
248, 250, 260, 278, 280, 284, 285,
290, 293
Müller, G. 293, 306
Nanni di Baccio Bigio 270, 286, 289
Nencioni, G. 294, 295, 297, 310
Nero, císař 100, 246, 247
Niccolò dell'Arca 48
Ochino, Bernardino 206, 207, 242, 307
Oliverotto da Fermo 65
Orsini, rodina 86
Orsini, Alfonsina 131
Orsini, Francesco 65
Orsini, Paolo 65
Ovidius 37, 38, 294
Pagano, S. M. 306
Pallantieri, Alessandro 16
Parenti, P. 296
Parrini, U. 297
Passerini, kardinál 158
Pastor, Ludwig von 130, 298, 300,
302–304
Pavel, svatý 74, 210, 214, 231,
233–240, 242, 308
Pavel III. (Alessandro Farnese), papež 12,
88, 196, 205, 211, 212, 229, 238,
249–253, 260, 266, 268–271, 274,
275, 279
15, 88, 174, 206, 208, 253, 274,
278–282, 284–286, 290, 305, 306,
308, 310
Pavel V. (Camillo Borghese), papež
Pazzi, rodina 32, 55, 294
Pazzi, Jacopo de' 25, 26, 32, 294
Penny, N. 294
Perugino (Pietro Vannucci) 72
Peruzzi, Baldassare 12, 190, 271
Petr, svatý 64, 74, 225, 228, 231, 233,
238, 239, 243–249, 271, 281, 286,
308

- Petrarca, Francesco 53
 Petrucci, Alfonso 144
 Petrucci da Velletri, Ieronimo 307
 Piccinino, Francesco 82, 297
 Piccolomini, rodina 64, 66, 74, 93, 297
 Piccolomini, Francesco 64
 Pier Luigi da Gaeta 13, 289
 Pier Matteo d'Amelia 98, 99, 299
 Piero di Cosimo 53, 72
 Pippo, Michele 140
 Pitti, Bartolomeo 297
 Pitti, Miniato 13, 293, 294
 Pius II. (Enea Silvio Piccolomini), papež 64
 Pius III. (Francesco Todeschini Piccolomini), papež 86–88
 Pius IV. (Giovanni Angelo de Medici di Marignano) 88, 289
 Plazzotta, C. 300
 Plinius Starší 90
 Poeschke, J. 305
 Poggi, Giovanni 18, 295–297
 Pole, Reginald 207–210, 213, 214, 221, 239, 240, 248–251, 253–256, 259, 274, 278–281, 283, 289, 306–309
 Poliziano, Angelo 37, 38
 Pollaiuolo, Simone del 72, 73
 Porcari, Marta 122
 Porcari, Metello Vari de' 122
 Priuli, Alvise 207, 209, 306, 307
 Prosperi, Adriano 18, 307
 Pulci, Luigi 157, 303

 Raffael Santi 12, 105–107, 112–114, 129, 136, 146, 159, 234–236, 238, 242, 264, 271, 272, 275, 299, 300
 Raffaello da Montelupo 191, 212, 230, 308
 Raimondi, Marcantonio 114
 Ranieri, C. 306
 Ray, S. 298
 Redig de Campos, D. 309
 Renier, R. 302
 Riario, Gerolamo 32
 Riario, Raffaele, kardinál 32, 54–58, 65, 71, 90, 112, 144

 Ridolfi, Giovanni 299
 Ridolfi, Lorenzo 263, 309
 Ridolfi, Niccolò, kardinál 263, 278
 Ridolfi, R. 295
 Ristori, R. 295, 300, 310
 Rohan, Pierre de 122
 Ronchini, A. 309
 Rosselli, Cosimo 72
 Rosselli, Francesco 22–26, 234
 Rosselli, Piero 94, 99, 298
 Rossellino, Antonio 67
 Rubin, P. 308

 Sabbatini, Lorenzo 252, 253
 Sadoletto, Iacopo 90, 205, 250,
 Sadoletto, Paolo 307
 Salviati, Francesco, zvaný Cecchino 73, 234, 235, 238, 303
 Salviati, Iacopo 138, 140, 141, 156, 303
 Sanga, Giovanni Battista 304
 Sangallo, rodina 12
 Sangallo, Antonio da, mladší 12, 72, 211, 268–272, 309
 Sangallo, Bastiano da, zvaný Aristotile 83, 103, 298
 Sangallo, Giuliano da 72, 89, 90, 93, 105, 185, 298
 Sansovino (Andrea Contucci da Monte San Savino) 67, 72,
 Sansovino, Iacopo 136, 138, 139, 142, 303
 Savonarola, Girolamo 36, 45–48, 53, 54, 58, 206, 294, 305
 Sebastiano del Piombo 128, 129, 136, 146, 158, 159, 188, 193, 230, 301, 306
 Serristori, Averardo 293
 Shearman, J. 299
 Scherano da Settignano 211, 224
 Signorelli, Luca 199
 Simoncelli, P. 307, 308
 Simone, námořník 59
 Sixtus IV. (Francesco Della Rovere), papež 32, 55, 87, 94, 97, 211
 Soderini, Pier 65, 71, 72, 84, 93, 99, 117, 130, 133, 144, 298, 299

- Spini, G. 304, 308
 Staccoli, Girolamo 188
 Steinmann, E. 299, 300, 306, 308
 Stendhal (Henri Beyle) 171, 304
 Strozzi, rodina 32, 53, 174, 262
 Strozzi, Maddalena 76
 Strozzi, Roberto 261, 263
 Sulejman Nádherný 193
- Taddei, Taddeo 297
 Tafuri, M. 298
 Titus, císař 90
 Tizian 132, 168, 236, 268
 Tolnay, Charles de 18, 297, 310
 Tolomei, Lattanzio 201
 Torrigiani, Pietro 37, 66
 Toscano, T. R. 306
 Trivulzio, Cesare 90
 Tuena, F. 293
- Ubal dini, Lucrezia degli 27
 Ubal dini, Roberto 290
 Uberto da Gambara 304
 Ugolini, Jacopo 66
 Urbano, Pietro 128, 142, 145, 303
 Urbino (Francesco di Amadore
 da Casteldurante) 197, 228–230,
 233, 254, 255, 261, 262, 276, 277,
 282, 284, 285, 307, 308, 310
- Valdés, Juan de 205–207
 Valentinianus 225
 Valentino, viz Borgia, Cesare
 Valori, Baccio (Bartolomeo) 175, 305
 Varchi, Benedetto 15, 68, 225, 275,
 304, 305
 Vasari, Giorgio 14–17, 27, 38, 64,
 71, 73, 94, 112, 224, 225, 227, 231,
 250, 251, 271, 275–277, 281–286,
 293–297, 307, 310
 Vasto, del, markýz 189, 205
 Venusti, Marcello 251, 254, 259, 308
 Vettori, Francesco 47, 130, 134
 Vico, Enea 238
 Visconti, Galeazzo 26
 Vitelli, Vitellozzo 65
 Viviani, Lorenzo 96
- Wagnerová, Cosima 185
 Wallace, W. E. 300, 303
 Weil-Garris Brandt, K. 294, 296, 299
- Zacchetti, Bernardino 107, 146
 Zöllner, F. 297
 Zuccari, Federico 253

ANTONIO FORCELLINO

MICHELANGELO
NEPOKOJNÝ ŽIVOT

Z italského originálu Michelangelo. Una vita inquieta,
vydaného nakladatelstvím Gius. Laterza & Figli roku 2005,
přeložila Karla Korteová

Rejstříkem opatřila Tereza Majerová

Odpovědný redaktor Filip Outrata

Foto na obálku a frontispis dodala agentura allphoto
Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner

Vydalo v roce 2012 nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

jako svou 1073. publikaci

Vydání první. AA 18,62. Stran 320

Vytiskla tiskárna PBtisk, s. r. o.

Doporučená cena 398 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-244-6